

मद्योक्तुदाः पायसकर्मदाः । तान् लोकां पुष्पा यान्ति
चौरसूदनका चरेः । आह्लादं निर्दृतिं स्वाभ्यमारोग्यं
चानुरूपताम् । सप्तजन्मस्वयाप्नोति चौरस्नानपरोक्षरेः ।
दध्यादीनां विकाराणां चौरतः सम्प्रशो यथा । तथैवा-
शेषकामानां चौरसूदनसूतम् । यथा च विमलं चौरं
यथा निर्दृतिकारकम् । तथास्य विमलं चानं भविष्यति
फलप्रदम् । यद्वातुज्जतां पुष्टिं प्रियत्वाद्याखिले जने ।
करोति भगवात् विष्णुः चौरसूदनतोषितः । सुशोऽस्य
सिग्धतामेति दृष्टिमात्रे प्रसीदति । शून्यचौरिण देवेशे
सूचिते मधुसूदने । यज्ञि पुं क्रियायोगनामाध्याये ।
तत्पाकविधिः भावप्र० । “चौरमदयुष्य द्रव्यात् चोराचौरं
चतुर्थ्यम् । चौरायशेषं तत्पीतं शून्यमामोह्यं जयेत्”

चौरक पुं चौरमिव कायति कै-क । चौरमोदततायासु
रत्नमा० । [दृष्टे रत्नमा० ।

चौरकञ्चु कौ स्त्री चौरं कञ्चु क मिव त्वगस्य । चोरीय
चौरकण्ठ पुं चौरं कण्ठे यस्य । स्नानश्रये बालके ।

चौरकन्द पुं चौरमिव कन्दो यस्य । १ चौरविदार्याम्, लटा-
धरः २ चौरयस्त्रां स्त्री राजनि० । “चौरकन्दोद्दिष्टा
प्रोक्तो विनालश्च सनालकः” राजनि० ।

चौरकाकोलिका स्त्री चौरमिव शुभा काकोली । चौर-
विदार्यां भावप्र० काकोलीगन्दे १८५४ दृश्यम् ।

चौरकाण्डक पुं चौरान्वितं काण्डं यस्य कप् । १ क्षुही-
दृष्टे, २ अर्कदृष्टे च अमरः ।

चौरकाष्ठा स्त्री चौरप्रधानं काष्ठमस्याः । वटीदृष्टे राजनि०
चौरकीट पुं इत० । दुग्धजाते कीटभेदे हारा०

चौरजव पुं चौरं जयति कु-अच् । दुग्धपाषाणे राजनि०
चौरखज्जूर पुं चौरवत् खादुः खज्जूरः । पिण्डखज्जूरे

चौरघृत न० चौरावस्थात उद्धृत इतम् । मथितदुग्धजाते
घृते “चौरघृतं पुनः संपाहि रक्षितमभ्रमूर्च्छाप्रशमनं
नेत्ररोगहितञ्च” सुश्रुते तद्गुणा उक्ताः “द्राक्षारसं चौरघृतं
पित्रेहा” सुश्रुतः [मात्रे लि०

चौरज न० चौराज्जायते जन-ङ । १ दधि हेम० २ दुग्धजात-
चौरतेल न० चौरपक्व तैलम् । सुश्रुतोक्ते तैलभेदे “श्लेखेनकाय्य

पादांशगिहमयतार्यं परिचाय्य तैलेनोन्मिश्र्य पुनरग्नौवधि-
श्रयेत् ततस्तैलं चौरातुग्नमयनाय्य शीतोभूतमभिमण्डीनी
यात्तल्लयः भेदो उन्मिश्रितमादाय मधुरौषधसहाचौरयु-
क्तं विपचेदेतत् चौरतैलमर्दितासुराणां पानाभ्यङ्गादिपू-
ष्योत्तमम् । तैलहीनं वा चौरस्यपि रक्षतर्पणमिति ।

चौरदल पुं चौरं दले यस्य । अर्कदृष्टे (आकन्द) राजनि०
चौरद्रुम पुं चौरप्रधानोद्रुमः शा०त० । अश्वत्थदृष्टे राजनि०
चौरधि पुं चौरं धीयतेऽस्मिन् धा-आधारे कि । चौरस-
सुद्रे चौरनिधिरप्यत्र । “इन्दुः चौरनिधाविष” रघुः
चौरधेनु स्त्री चौरनिर्मिता धेनुः । दानार्थकल्पितचौर-
विहितधेन्याम् तद्विधानादि हेमा० दा० ख०स्क पु०यथा
“चौरधेनुं प्रपश्यामि तां निबोध नराधिप ! अतुलिष्ते
महीष्टुषे गोमयेन नरोत्तम ! गोचर्मात्रात्मानेन कुंया-
मास्तौर्यं सर्वतः । तत्रोपरि महाराज ! न्यसेत् कृष्णा-
जिनं बुधः । तत्रोपरि कुण्डलीकां गोमयेन कृतमपि ।
चौरकुम्भं ततः आधाय चतुर्थींशेन वत्सकम् । सुवर्ण-
सुस्तम्भं च चन्दनासुन्दकां च । प्रशस्तपत्रश्रवणं
तिलपात्रोपरि न्यसेत् । सुखं गुह्यमयं तस्या जिह्वा श-
र्करया तथा । फलप्रसन्नदन्ताच्च सुक्ताफलमयेक्षणात् ।
इक्षुपादं दर्भरोमां सितकम्बलकम्बलात् । तावत्पृष्ठं कं-
सदोहं पट्टसूत्रमयं तथा । प्रपञ्चसु, नृपयादौ च ! नवनी-
लमयस्त्रनीम् । स्वर्णशङ्कीं रौप्यसुरां पञ्चरत्नमयीं भुवि
चत्वारि तिलपात्राणि चतुर्दिक्षु स्थापयेत् । सप्तव्री-
हिसमानुक्तां दिक्षु सर्वांस्तु प्रक्षिपेत् । एवं लक्ष्यसुबुक्तां
चौरधेनुं प्रकल्पयेत् । आच्छाद्य वस्त्रयुग्मेन गन्धपुष्पैः
समर्चयेत् । धूपन्दीपादिकं कृत्वा ब्राह्मणाय निवेदयेत् ।
आच्छाद्याबद्धृतं कृत्वा रुद्रिकाकर्षणपत्रकैः । पादुको-
पानहं कृतं दद्यात् दानं समर्पयेत् । अनेनैव तु मन्त्रेण
चौरधेनुं प्रकल्पयेत् । या लक्ष्मीः सर्वभूतानामित्यादि
नरपुङ्गव ! आध्यायस्वेति मन्त्रेण चौरधेनुं प्रदापयेत् ।
नृह्नामि त्वां देवि ! भक्त्या पादुको मन्त्रमुच्यते । एवं धेनुं
प्रादायाथ चौराहारोदिनं चरेत् । तिरालान्तु पयोमञ्चो
ब्राह्मणो राजसत्तम ! । दीयमानं प्रपश्यामि ते यान्ति
यस्मां गतिम् । एतां हेमसहस्रेण शतेनाथ स्वशक्तितः ।
शतार्हं मय धामार्हं, तथैवार्हं यथेच्छया । दत्त्वा धनु म-
हाराज ! श्रेष्ठं तस्यापि तत्फलम् । दिव्यं वर्षसहस्रान्तु
रुद्रलोके महीयते । पिष्टपितामहैः सार्धं ब्रह्मणो-
भवनं व्रजेत् । दिव्यं विमानमाकूटो दिव्यगन्धातुलेपनः ।
क्रीडित्वा रुचिरं कालं विष्णुलोकं स गच्छति । हाद-
शादित्यसङ्काशैर्दिमानैर्वरमण्डितैः । गीतवादिननिर्घोषै-
रप्यसुरोगणसंविदैः । तत्रोपविष्टोऽसौ राजा दिष्णुसा-
युज्यतां व्रजेत् । य इदं श्रेष्ठयाश्नाजन् । पठेद्वा भक्तिभा-
वितः । सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकं स गच्छति”